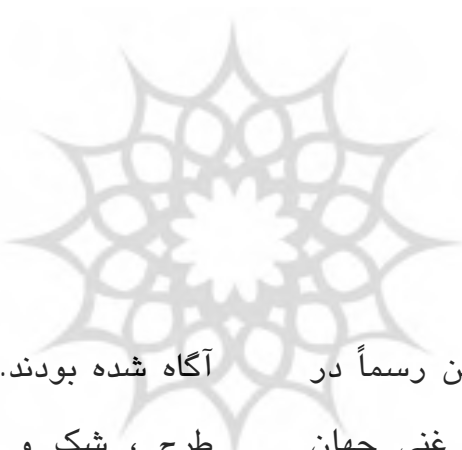

پرچم ژاپن بر فراز تحقیقات بین‌المللی¹

□ ترجمه خلیل هراتی

مرکز سیاست علمی و پژوهشی

در ژوئن سال 1987 ژاپن رسماً در نشست سران هفت کشور غنی جهان طرح حمایت از تحقیقات بین‌المللی را اعلام کرد. این طرح حمایت از تحقیقات بین‌المللی را از سال 1987 تاکنون بر کلیه وجوه بیولوژیکی بنیادین عملکرد و رفتار انسانی است. عنوان طرح در حد عالی بسیار بلند پروازانه می‌نمود: «برنامه ای در مورد مرز علم بشری». اعلام این برنامه در نفس امر جای تعجبی دربر نداشت. سالهای متمادی بود که دانشمندان از تدوین چنین طرحی آگاه شده بودند. اما گستردگی و ابهام طرح، شک و تردید و بی‌اعتمادی خاصی را در اذهان ایجاد کرده بود. ولی هنگامی که در سال 1987 ژاپن هزینه طرح را تقبل کرد، سکوت در این باره از بین رفت.

به تدریج برنامه شکلی به خود گرفت و به دو قطب تحقیقاتی محدود گردید: یکی در رشته زیست‌شناسی اعصاب و دیگر زیست‌شناسی ملکولی. بالاخره در مارس سال 1990 کمکهای مالی

تحقیقاتی به مبلغی بین 150 تا 200 هزار دلار هرکدام برای یک دوره سه ساله برای 29 مشارکت عمومی بین المللی اعطا گردید. بودجه اجرای طرح در سال اول به 12 میلیون دلار بالغ می شود. به 11 میلیون دلار کمک ژاپن یک میلیون دلار از فرانسه اضافه می شود؛ در عوض فرانسه در برابر این کمک، مقر اصلی دبیرخانه سازمان را در شهر استواسبورگ به دست می آورد.

پس از درج آگهی در روزنامه ها در اوت 1989 دانشمندان متعددی به تقاضای داوطلبی پاسخ دادند: از جمله 239 نفر تقاضای کمک تحقیقاتی را نموده و 206 نفر دیگر تقاضای بورس تحصیلی در خارج را کرده بودند. پرونده متقاضیان می بایست توسط یکی از دانشمندان متعلق به یکی از 7 کشور غنی جهان یا جامعه اقتصادی اروپا بررسی و نتیجه آن ارائه می شد، ولی این همکاری می توانست به طور وسیعی در سطح بین المللی صورت گیرد. از 146 دانشمند سهیم در «برنامه مرز علم بشری» 41 نفر آنها آمریکایی و 19 نفر

انگلیسی هستند: «از کشورهای پرداخت کنندگان» اصلی هزینه طرح یعنی ژاپن و فرانسویها هرکدام به ترتیب 35 و 17 نفر در برنامه شرکت دارند. در حقیقت ژاپن و آمریکاییها عملاً در تمامی پروژه ها حضور و شرکت دارند. فرانسویها در 11 پروژه مشارکت داشته و سه طرح را هدایت می کنند (طرح زیست شناسی اعصاب). مزیت این کار از نظر مالی برای گروههای انتخاب شده کاملاً هویدا ست. بدین وسیله مدیر مسئول تحقیقات در انستیتوی INSERM مبلغ 6 میلیارد فرانک بابت طرح «کنترل حرکات بازو» که با همکاری گروههای ژاپنی، ایتالیایی و آمریکایی به اجرا در آمده، دریافت کرده است. مبلغ مذکور که به طور مساوی بین گروههای متعهد در انجام، پروژه تقسیم می گردد، امکان افزایش 15 درصد در سال را برای بودجه INSERM ممکن خواهد ساخت. از نظر «ژان بی یر شانژو» عضو کمیته علمی پژوهشگران فرانسوی علاوه بر این می توانند «به کارهای خود اعتبار بخشیده و ضمناً از اقداماتی که ژاپن و آمریکاییها در زمینه مربوط انجام داده

اند مطلع گردند» در مقابل فقدان وضوح در روشهای گزینشی داوطلبان که توسط بعضی مورد اعتراض واقع شده است، به نظر نمی رسد که این امر در فرانسه عکس العمل حادی ایجاد کرده باشد. از دید پی یر آنرو «به هرحال این امر اقدام گسترده ای است که در تمام کمیسیونهای مامور بررسی علمی شایع است». وانگهی اولین مورد گزینش مؤید این امر است که گرچه ژاپنیها از شهرت علمی خوبی در بخشهای مختلف تحقیقاتی برخوردارند، ولی در عین حال بورسیه های خارجی کمی را به خود جلب می کنند. از 80 نفر داوطلب بورس تنها سه نفر آنها به ژاپن می روند، در برابر 45 نفر ایالات متحد آمریکا و 22 نفر اروپا را انتخاب می کنند.

در نهایت به این نتیجه مسلم می رسیم: دلائل کمک دولت ژاپن به این پروژه هرچه باشد، جای هیچ گونه بحثی نیست که ابتکار این کشور با موفقیت تمام رو به رو شده است. ولی انسان به سختی می تواند قبول کند که جامعه بین

المللی از همکاری در این زمینه امتناع می ورزد. ولو اینکه این همکاری تقریباً هیچ گونه هزینه ای را برای او در بر ندارد. هم اکنون بحث در مورد بودجه آینده این برنامه در میان است. 20 میلیون دلار سهم ژاپن و 1/3 میلیون دلار سهم فرانسه است. ایتالیا و آلمان هر کدام با رقم 0/8 میلیون دلار و نیز کانادا با رقم 0/139 میلیون دلار به گروه کمک مالی پیوسته اند.

از طرفی اصل پذیرش اعضای جدید و در وهله اول سویس، سوئد و استرالیا پذیرفته شده است. و اما در مورد ایالات متحده آمریکا و جامعه اقتصادی اروپا، اعضای بنیان گذار برنامه، آنها هنوز در انتظار «نتیجه علمی برنامه» هستند تا پس از آن نسبت به سهم مالی خود در برنامه مورد نظر اقدام کنند.

* * *

(1) به نقل از مجله La Recherche , شماره 222 ، سال 1990.

